

AQSH DAVLAT SALOHIYATINI YUKSALTIRISH BORASIDAGI MAMLAKAT TASHQARISIDAN “KADRLAR OQIMI”NI JALB QILISHDAGI USTUVOR SIYOSATI

Hamidulla Djurabayevich Ruziyev

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti katta o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Amerika Qo'shma Shtatlari davlat sifatida shakllangan dastlabki yillardan boshlab xorijiy fuqarolar ommaviy ravishda ko'chib kela boshladi. AQSh siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri tashqi migratsiyadan etuk mutahassis kadrlar oqimini mamlakat salohiyati uchun ta'minlash, shu o'rinda mamlakat ilmiy salohiyatini yuksaltirishdan iborat edi. Qo'shma Shtatlar davlat hududiga kirib kelgan olimlar uchun ko'lab imkoniyat va imtiyozlar berib davlat hududiga xorijdan mutahassislar oqimini ta'minlashga erishdi.

Kalit so'zlar: Immigratsiya, mutahassis kadrlar, migratsiya siyosati, tashqi migratsiya, chet ellik mutaxassislar, iste'dodlarni jalb qilish.

KIRISH

Amerika Qo'shma Shtatlari 50 shtatdan, beshta asosiy o'zini o'zi boshqarish hududidan, federal okrugdan va turli xil mulklardan iborat bo'lgan mamlakatdir. Mamlakatning umumiy maydoni qariyb 9.8 million kv.km. AQSh 336 546 000[1] aholiga ega, dunyoda eng ko'p aholisi bor Xitoy va Hindistondan keyin uchinchi o'rinda turadi. Qo'shma Shtatlarning eng katta irqiy guruhi oq tanli amerikaliklar bo'lib, eng katta irqiy ozchilik va ajdodlari orasida uchinchi o'rinda bo'lgan qora tanlilardir. AQShning ikkinchi irqiy ozchiliklari osiyolik amerikaliklar (xitoylik amerikaliklar, filippinlik amerikaliklar va hind amerikaliklar). Milliy til - ingliz; ikkinchi eng keng tarqalgan til ispan[2].

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

AQShning immigratsiya qonunlariga, xususan, “AQSh Immigratsiya va Fuqarolik qonuni”ga ko'ra, har bir moliyaviy yilda (1-oktyabrdan 30-sentyabrgacha) taxminan 140 000 ga yaqin ishchi immigratsion vizalar talablarga javob beradigan arizachilarga taqdim etiladi. Ishchi immigratsion vizalar beshta ustuvor toifaga bo'lingan. Ba'zi toifalar turmush o'rtoqlar va bolalarga mehnat immigratsiyasi vizasi bo'yicha muhojirlarga qo'shilishga ruxsat

beradi. Ushbu besh immigratsion ish vizasi toifasi haqida batafsil ma'lumotni usvisas.state.gov sahifasida ko'rish mumkin[3].

Amerika muhojirlar mamlakati, ammo Amerika Qo'shma Shtatlari o'zining birinchi yillaridanoq istalmagan xorijliklar deb atalgan ayrim toifadagi muhojirlarga nisbatan qattiq immigratsiya siyosatini olib bora boshladi.

Jinoiy o'tmishdagi odamlar va fohishalarning mamlakatga kirishiga yo'l qo'ymaslikka qaratilgan birinchi qonunchilik hujjati 1875 yilda qabul qilingan. 1903 yilda mamlakatga kirishni istamagan shaxslar doirasi sezilarli darajada kengaydi. Ushbu akt epilepsiya, sil kasalligi, kambag'allar, tilanchilar, fohishalikda gumon qilinganlar, anarxistlar va barcha xorijliklarning "Qo'shma Shtatlar hukumati yoki boshqa har qanday shtat hukumati zo'ravonlik bilan ag'darilishi mumkinligiga ishonchni tarqatgan holda Qo'shma Shtatlarga kirishini taqiqladi". Ushbu qonun Qo'shma Shtatlar tarixida birinchi marta Qo'shma Shtatlarga noqonuniy kirgan odamlarni majburan deportatsiya qilishga ruxsat berdi va noqonuniy immigratsiyaga qarshi turish uchun amerikalik zobitlarga AQShga ketayotgan kemalarni tekshirish huquqini berdi, hatto Evropa portlarida ham tekshiruv amaliyotda qo'llanildi. Keyinchalik, kommunistik va totalitar partiyalar a'zolari, fashistik yoki boshqa diktatura tuzumlarining faol ishtirokchilari, urush jinoyatchilari va natsist tarafdorlari kiruvchi chet elliklar mamlakatga kirishni istamagan shaxslar doirasi sifatida tasniflandi.

Hozirgi vaqtda, ayniqsa, 2001-yil 11-sentabrdagi fojiali voqealardan keyin AQShga kirishga qo'yilgan cheklovlar va taqiqlar musulmon terrorchi tashkilotlari, AQSH milliy xavfsizligiga to'g'ridan-to'g'ri tahdid solayotgan islom fundamentalistik guruhlarini faoliyatiga qarshi kurashishga qaratilgan.

AQSh immigratsiya qonuni AQShga kirishni taqiqlash uchun keng ko'lamli asoslarni o'z ichiga oladi, ularni taxminan 10 toifaga bo'lish mumkin:

1. Tibbiy asoslar. Chet el fuqarosining Qo'shma Shtatlarga kiritilmasligining sababi jamiyat yoki davogarning o'ziga tahdid solishi mumkin bo'lgan xavfli va yuqumli kasalliklar, ruhiy yoki jismoniy kasalliklarning mavjudligidir. Bundan tashqari, o'tmishda alkogol va giyohvandlik, shuningdek, jamiyat uchun xavf tug'diradigan ruhiy va jismoniy kasalliklardan aziyat chekkan yoki azoblangan shaxslar Qo'shma Shtatlarga qabul qilinishi mumkin emas.

2. Ariza beruvchining jinoiy faoliyati bilan bog'liq asoslar.

AQShning immigratsiya siyosati og'ir jinoyatlarda aybdor bo'lgan xorijliklarning mamlakatga kirishini oldini olishga qaratilgan. Bularga qotillik, zo'rlash, bolaga jinsiy tajovuz, zo'ravonlik bilan hujum qilish, giyohvand moddalar savdosi, qurol yoki odam

savdosi kiradi. Agar arizachi ushbu jinoyatlarda yoki ularni sodir etishga urinishda aybdor deb topilsa, unga umrbod Qo'shma Shtatlarga kirish taqiqlanadi, uni bekor qilib bo'lmaydi.

Ikki yoki undan ortiq jinoyat sodir etganlikda ayblanib, besh yil yoki undan ortiq muddatga hukm qilingan xorijliklar ham Qo'shma Shtatlarga kirish huquqiga ega emaslar. Shu bilan birga, viza berishni rad etish uchun sodir etilgan jinoyatlarning og'irligi muhim emas.

Bir yildan ortiq muddatga jarimaga tortiladigan kichik huquqbuzarlikning sodir etilishi, agar bunday huquqbuzarlik viza uchun ariza berishdan oldingi besh yil ichida sodir etilgan bo'lsa, vizani rad etish uchun asos bo'lishi mumkin.

Shuningdek, AQShda og'ir jinoyatlarda aybdor bo'lgan, ammo diplomatik daxlsizlik tufayli jinoiy javobgarlikdan qutulgan shaxslar ham mamlakatga kirishlari mumkin emas.

3. Soxtalashtirish yoki bila turib yolg'on ma'lumot berish.

AQSh immigratsiya qonuni AQSh vizasiga murojaat qilgan har bir chet el fuqarosiga potentsial immigrant sifatida qaraydi. Viza olish uchun arizachi tashrifi qisqa muddatli bo'lishini, shundan so'ng u vataniga qaytishini isbotlashi kerak. Buning uchun ba'zi arizachilar haqiqatga mos kelmaydigan ma'lumotlarni ko'rsatadilar, masalan, "oilaviy holat" ustunida "bo'ydoq" o'rniga "turmush qurgan" deb yozadilar, mavjud bo'lmagan bolalarni ko'rsatadilar, haqiqiy mulkka egalik qilish to'g'risida yolg'on hujjatlarni taqdim etadilar. ko'chmas mulk va boshqalar bunday faktlar aniqlanganda, arizachi AQShga kirish huquqidan doimiy mahrum bo'ladi.

4. Ariza beruvchining faoliyati AQSh milliy xavfsizlik manfaatlariga zid bo'lsa. Ushbu toifadagi sabablarga quyidagilar kiradi:

- terroristik tashkilotlarning faoliyatida ishtirok etish yoki ularga yordam berish;
- totalitar yoki natsist tashkilotlariga a'zolik;
- Qo'shma Shtatlar uchun nomaqbul tashqi siyosiy oqibatlariga olib kelishi mumkin bo'lgan harakatlarni amalga oshirish niyati;
- josuslik, sabotaj, AQSH davlat sirini tashkil etuvchi ma'lumotlarni xorijiy davlatga, tashkilotga (yoki ularning vakillariga) o'tkazish yoki o'tkazish maqsadida to'plash;
- AQSh qurolli kuchlaridan qochish / harbiy harakatlar sodir bo'lgan joyni ruxsatsiz tark etish;
- soliq to'lamaslik uchun AQSh fuqaroligidan voz kechish.

5. Amerika jamiyatining axloqiy me'yorlariga nomuvofiqlik aniqlansa.

Ushbu toifaga quyidagi harakatlar kiradi:

- ko'pxotinlilikni va/yoki shaxsning bir nechta nikohda bo'lishini targ'ib qilish;
- oldingi o'n yil ichida fohishalik bilan shug'ullanish yoki boshqalarni fohishalikka jalb qilish.

- Shu bilan birga, viza berishni rad etish masalasini hal qilish uchun shaxsning bunday xatti-harakatlari uchun sudlanganligi talab qilinmaydi - uning ixtiyoriy tan olinishi kifoya.

6. Noqonuniy qolish yoki AQSh immigratsiya rejimini buzish.

Qo'shma Shtatlarda noqonuniy bo'lish, shaxsning soxta immigratsiya hujjatlari (viza) yoki muddati o'tgan hujjatlar bo'yicha bo'lishi hisoblanadi. AQShda 6 oydan 1 yilgacha noqonuniy bo'lgan shaxs uch yil muddatga mamlakatga kirish huquqidan mahrum qilinadi. Agar chet el fuqarosining noqonuniy bo'lish muddati 1 yildan oshsa, unga 10 yilga AQShga kirish taqiqlanadi.

Immigratsiya rejimini buzish - berilgan viza shartlariga zid bo'lgan har qanday faoliyat, masalan, Fuqarolik va Immigratsiya xizmatlarining maxsus ruqsatisiz mehnat faoliyatini amalga oshirish, Immigratsiya muddatidan oshib ketish va hokazo.

7. O'tmishda shaxsni deportatsiya qilish to'g'risidagi qarorning mavjudligi.

Immigratsiya sudining qarori bilan deportatsiya qilingan yoki mamlakatdan chiqarib yuborilgan chet el fuqarosi 5 yil muddatga AQShga qayta kirish huquqidan mahrum qilinadi. Takroriy deportatsiya / chiqarib yuborish holatlarida bu muddat 20 yilgacha uzaytiriladi. Qo'shma Shtatlarda og'ir jinoyatlarda aybdor bo'lgan shaxslar, shuningdek, mamlakatda 1 yildan ortiq noqonuniy bo'lganligi sababli AQShdan deportatsiya qilingan va keyin mamlakatga noqonuniy kirishga uringan shaxslar uchun AQShga kirishni cheksiz taqiqlash. tashkil etilgan.

8. Shaxsning moliyaviy ahvoli bilan bog'liq asoslar.

AQSh immigratsiya qonuni arizachiga o'zining immigratsion bo'lmagan niyatini isbotlash kerakligini yuklaydi. Daromadning pastligi konsullik xodimining bunday arizachi AQShda noqonuniy mehnat faoliyatini amalga oshirish uchun viza so'rab murojaat qilayotganiga ko'pincha asosli shubha uyg'otadi. Viza berishni rad etish to'g'risidagi qaror, agar shaxs "jamiyat uchun yuk" bo'lishi mumkin bo'lsa, ya'ni AQShga kelganida, u ijtimoiy nafaqalar va to'lovlar uchun murojaat qilsa, davlat hududiga qabul qilinmaydi.

9. AQShga noqonuniy kirish.

Ushbu turkumga Qo'shma Shtatlarga noqonuniy kirishga qaratilgan har qanday harakat yoki uchinchi shaxslarga yordam berish, masalan, Qo'shma Shtatlarga kirish uchun soxta nikoh

tuzish kiradi. Bu turkumga noqonuniy kirish uchun hujjatlarni tayyorlash va olish bo'yicha har qanday qasddan qilingan harakatlar, shuningdek, soxta va uchinchi shaxslar hujjatlaridan foydalanish hamda AQSh immigratsiya va huquqni muhofaza qilish idoralarini chalg'itish uchun vositachilik xizmatlarini ko'rsatish kiradi.

10. Ariza beruvchini obro'sizlantiradigan ma'lumotlarning mavjudligi.

AQSh elchixonalari va konsullik xizmatlarining o'rnatilgan amaliyoti arizachining aybi haqidagi faktik prezumpsiyadan kelib chiqadi. Shunday qilib, ariza beruvchini obro'sizlantiradigan har qanday ma'lumot, shu jumladan norasmiy manbalardan olingan ma'lumotlar, masalan, sobiq turmush o'ртоqlar yoki biznes sheriklaridan, viza berish to'g'risida salbiy qaror qabul qilish uchun asos bo'lishi mumkin. Bunday hollarda AQShga kirish taqiqini yengish uchun arizachini obro'sizlantiradigan ma'lumotlarning yolg'on ekanligini isbotlash va arizachining ismini "qora ro'yxat"dan olib tashlash kerak bo'ladi.

AQShga kirishga ruxsat. Biroq, istisno holatlarda, AQSh immigratsiya qonuni odatda AQShga kirishi taqiqlangan shaxslarga kirish vizasini berishga ruxsat beradi. Ushbu ruxsatnoma istisno tariqasida AQShga kirishga ruxsat beradi. Har qanday toifadagi vizaga da'vogarlar, shu jumladan immigrantlar ham ushbu ruxsat olish uchun ariza topshirishlari mumkin. Biroq, bunday shaxsga Qo'shma Shtatlarga kirishga ruxsat berilishi uchun u viza uchun murojaat qilgan holatlar haqiqatdan ham zarur ekanligini isbotlash kerak[4].

Bu davlatga intilish ancha ko'hna tarixga ega. Kashf etilganidan keyin uzoq yillar "Yangi dunyo" deb atalgan qit'a dastlab oltin vasvasasi tufayli, keyinchalik chegarasiz unumdor yerlar bilan va nihoyat taraqqiyot hamda katta daromad manbayi sifatida o'ziga ohanraboday tortib kelmoqda. Boshqa davlatlardagi qashshoqlik, konservatorlarcha tizimlar, yangi g'oyalar qo'llab-quvvatlanmasligi sabab har yili millionlab insonlar AQShga borishga harakat qilishadi.

Qo'shma Shtatlar davlat sifatida shakllangan dastlabki yillarda xorijiy fuqarolar ko'chib kelishiga birorta monelik bo'lmagan, aksincha, muhojirlik ko'p jihatdan qo'llab-quvvatlangan. AQSh davlat sifatida shakllangandan keyingi bir necha asr aynan migrantlar aholi o'sishining asosiy manbasi bo'lib kelishgan.

Ko'pchilik Amerika deganda inglizabon davlatni tasavvur qiladi. Ammo asrlar davomida ispan, nemis, fransuz, irland tillari ham bu davlatda asosiy til sifatida ishlatib kelingan va hatto aksariyat hududlarda ingliz tilini bilishmagan ham.

Ammo keluvchilar tarkibida keskin o'zgarish bor. XIX-asr oxirida muhojirlarning 85 foizi Yevropa davlatlaridan kelgan bo'lsa, XX-asr oxiriga kelib bu ko'rsatkich 22 foizga tushib ketdi. Osiyo va

Lotin Amerikasidan keluvchilar esa, aksincha, bu davr oralig'ida 2,5 foizdan 68 foizga qadar ko'tarildi.

Shuningdek, deportatsiya qilinganlar ko'rsatkichi ham keskin orta boshlagan. 1990 yilda turli sabablarga ko'ra 30 ming kishi AQShdan badarg'a qilingan bo'lsa, 2013 yilga kelib bu ko'rsatkich 440 ming kishiga yaqinlashdi.

Vaqtlar kelib Amerikaga muhojirlar oqimi shu qadar kuchayib ketdiki, davlat buni tartibga solish haqida o'ylay boshlaydi. Taqiqlar qo'yildi, viza tizimi joriy qilindi, chegaralar mustahkamlandi. To'siq qo'yilgan ondan boshlab uni aylanib o'tish yo'llari ham qidirila boshlandi va bu jarayon hanuz davom etmoqda.

1847 yilda Endryu Karnegi[5] Shotlandiyadan AQShga ko'chib o'tdi. Besh yil o'tgach, u keyinchalik dunyodagi eng yirik po'lat korporatsiyasiga aylangan US Steel kompaniyasini yaratdi. 1889 yilda Karnegi "Boylik Xushxabari"[6]ni nashr etdi, unda u boy odamlar kambag'allarga yordam berishga majbur ekanligini ta'kidlagan.

Karnegi ingliz faylasufi Gerbert Spenser g'oyalari tarafdori bo'lib, neodarvinizm g'oyalarini zamonaviy siyosatda qo'llashga harakat qilgan. Xususan, tinchlikparvarlik va xalqaro arbitraj g'oyalarini siyosatga kiritishga harakat qildi. AQShning eng mashhur tahlil markazlaridan biri, Karnegi jamg'armasi, shuningdek, Tinchlik saroyi (hozirgi Gaagadagi Xalqaro sud) Endryu Karnegi tomonidan asos solingan. Bundan tashqari, u Qo'shma Shtatlarda bepul ommaviy kutubxonalarining keng tarmog'ini yaratdi.

AQSh o'z vatanlarida quvg'indan boshpana qidirayotgan iste'dodlarni jalb qildi. Rossiyalik muhojir Vladimir Zvorikin 1933 yilda birinchi televizorni yaratdi. Rossiyaning yana bir fuqarosi - RCA (Radio Corporation of America) "Amerika Radio Korporatsiyasi" (ARK) prezidenti Devid Sarnov bilan birgalikda u dunyodagi birinchi televizion stantsiyani yaratdi va ARK zavodlari birinchi televizorlarni ishlab chiqarishni boshladi. Keyinchalik Zvorykin tungi ko'rish moslamasini ixtiro qildi va ARK dunyodagi eng yirik elektron uskunalarni ishlab chiqaruvchilardan biriga aylandi va hozir ham shunday bo'lib qolmoqda. Rossiyadan kelgan yana bir muhojir, samolyot konstruktori Igor Sikorskiy 1939 yilda AQShda dunyodagi birinchi vertolyotni (gelikopter) qurgan. Hozirgacha "Sikorsky Aviation Corporation" dunyodagi yetakchi vertolyot ishlab chiqaruvchilardan biri bo'lib qolmoqda.

Tarixchi Niall Fergyson "Jahon urushi" kitobida (War of the World: History's Age of Hatred, 1914-1989 - kitobning nomini "Jahon urushi" deb ham tarjima qilish mumkin - Fergyson bu nomni "Jahon urushi" bilan o'xshatish orqali bergan. Buyuk fantast Gerbert Uellsning "Jahonlar urushi" (War of Worlds) asarida 20-asr boshlarida Germaniya dunyodagi eng yaxshi ilmiy markazlar va universitetlarga ega bo'lganligini ta'kidlaydi. Ammo,

natsizm shunday haqiqatga olib keldiki, Ulardan ko'plab mashhur olimlar haydab chiqarildi, ulardan eng mashhuri Albert Eynshteyn edi. Jami bo'lib, Ikkinchi jahon urushi boshlanishidan oldin va urush davrida va urush tugashidan keyin darhol 100 mingga yaqin yevropalik olimlar AQShga ko'chib o'tdilar. Ular orasida vodorod bombasining "otasi", Edvard Teller, o'yin nazariyasi yaratuvchilardan biri Jon fon Neyman, Leo Szillard, yadroviy zanjir reaksiyasi nazariyasini ishlab chiquvchilardan edi va boshqa olimlar ham bor edi. Qisqa muddatda bu olimlar sababli Qo'shma Shtatlar birinchi bo'lib yadro qurolini yaratish imkonini qo'lga kiritdi (ma'lumki, fashistlar Germaniyasining o'z atom bombasini yaratishga vaqti yo'q edi). Bu "kadrlar oqimi"ning uzoq muddatli oqibatlaridan biri bo'lib, AQSh universitetlari va Amerika ilmiy markazlarining gullab-yashnagan davri edi.

Ikkinchi Jahon urushi tugagandan so'ng, Qo'shma Shtatlar nafaqat fashistlar Germaniyasining maxfiy texnologiyalarini, balki uning "miyasini" ham o'z ixtiyoriga olish uchun katta kuch sarfladi. Masalan, «Skrepka» "Paperclip" o'ta maxfiy operatsiyasi amalga oshirildi, uning maqsadi nemis harbiy mutaxassislarini izlash va AQShga tashish edi (ulardan biri raketa muhandisi Vernher fon Braun (Wernher von Braun) edi, u keyinchalik amerika ballistik va kosmik raketalarini yaratdi).

Tarixchi Linda Xant "Maxfiy kun tartibi: Amerika Qo'shma Shtatlari hukumati, natsist olimlari" va «Skrepka» loyihasi" asari muallifi, Qo'shma Shtatlar nemis kadrlarini qidirishda yolg'iz emasligini ta'kidlaydi - Germaniyada shunga o'xshash operatsiyalar SSSR va Buyuk Britaniya tomonidan ham faol ravishda amalga oshirildi.

Yevropalik olimlarni Qo'shma Shtatlarga ko'chirish jarayoni 1950-1960-yillarda ham davom etdi, o'sha vaqtlarda Qo'shma Shtatlar ilmiy tadqiqotlar uchun juda katta mablag' sarflagan. Yevropa fizika jamiyati ta'kidlashicha, kadrlarning ketishining oldingi to'lqinlaridan farqli o'laroq, bu to'lqin olimlar o'z iste'dodlarini qo'llashning yaxshiroq yo'llarini topishga harakat qilganlar. Fanga davlat sarmoyasining kamayishi, kasb nufuzining pasayishi, zamonaviy ilmiy asbob-uskunalar yetishmasligi, kelajak istiqbollari noaniq va hokazolar tufayli Yevropa ular uchun jozibadorligini yo'qotayotgan edi. Shunday qilib, Science jurnali ma'lumotlariga ko'ra, so'nggi o'n yillikda har ettita doktorantdan biri Germaniyadan AQShga ko'chib o'tgan. Nobel mukofoti sovrindori bo'lgan to'rt nemis olimidan uchta hozir Qo'shma Shtatlarda ishlamoqda.

Nafaqat Qo'shma Shtatlarni, balki dunyoni o'zgartirgan "mutahassis kadrlar" orasida, masalan, dunyoga mashhur Kremniy vodiysini - yuqori darajadagi texnologik ishlanmalar markazni yaratgan Avstriyadan kelgan Eudjna Kleinerni (Eugene Kleiner) ham aytish mumkin.

Kleiner ishtirokida AOL, Netscape, Sun Microsystems, Amazon, Lotus va boshqalar kabi kompaniyalar ish boshladi. 1956 yilda Vengriyadan qochib ketgan Endryu Grove (Endryu Grove) "Intel" kompaniyasini yaratdi va dunyoda etakchi o'rinlarga olib chiqdi. Chet ellik "mutahassis kadrlar"lar Google va YouTube kabi ko'plab rivojlanayotgan Internet-kompaniyalarni yaratishga imkon berdi.

Qo'shma Shtatlarda iste'dodlarni jalb qilish jarayoni bir qator kutilmagan hodisalarga olib keldi. Birinchidan, xorijlik mutaxassislarning ilm-fan va AQSh iqtisodiyotiga qo'shgan hissasi hayratlanarli darajada beqiyos edi. Ikkinchidan, ba'zi bilim sohalarida teskari jarayon allaqachon boshlangan - turli sabablarga ko'ra "mutahassis kadrlar" boshqa mamlakatlarga ketadigan yoki ketish arafasida bo'ladi.

Hozirda, AQSh aholini ro'yxatga olish byurosining ma'lumotlariga ko'ra, mehnatga layoqatli amerikaliklarning 14 foizi mamlakatdan tashqarida tug'ilgan. Migratsiya siyosati instituti tomonidan o'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, muhojirlarning 44 foizi yuqori malaka talab qiladigan ishlarda ishlaydi (mahalliy amerikaliklar uchun bu ko'rsatkich 60 foizni tashkil etadi). Biroq, bu erda bir noziklik bor: past malakali ishlarda, asosan, Lotin Amerikasi, Afrika va Karib dengizi aholisi ishlaydi. Evropaliklar va osiyoliklar yuqori malakali ishlarda muvaffaqiyat qozonishadi, ularning 82% bu lavozimlarni egallaydi, bu mahalliy amerikaliklarnikidan ancha yuqori. Immigratsiya tadqiqotlari markazi ma'lumotlariga ko'ra, so'nggi o'n yil ichida Amerika Qo'shma Shtatlariga ma'lumoti past odamlar ko'proq oqib kelmoqda, ma'lumotli odamlar esa kamroq kelmoqda (masalan, 2000 va 2006 yillarda Qo'shma Shtatlarga kelgan immigrantlar orasida 31% hatto o'rta ma'lumotga ega emas edi).

Xalqaro Valyuta Jamg'armasi tomonidan o'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, Qo'shma Shtatlarga ko'chib kelgan qonuniy immigrantlar orasida faqat 7% boshlang'ich maktabni tamomlagan, immigrantlarning yarmidan ko'pi o'rta yoki o'rta maxsus ma'lumotga ega, qariyb 25% universitetlarni bitirgan. Afrikalik muhojirlar immigrantlarning ozgina qismini tashkil qiladi, ammo ular orasida mehnatga layoqatli yoshdagi har to'rt nafar muhojirdan uchasi oliy ma'lumotli diplomga ega. Xuddi shunday voqea boshqa "kambag'al" davlatlar vakillari orasida ham kuzatilmoqda. Shunday qilib, Gvianadan kelgan muhojirlarning 70%, Trinidad va Tobagodan 46%, Yamaykadan 42% oliy ma'lumotga ega.

Bugungi kunda chet ellik iste'dodlar AQSh ilm-fani va biznesida katta rol o'ynaydi. Shunday qilib, Butunjahon intellektual mulk tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, 2006 yilda Qo'shma Shtatlarda patentga berilgan har to'rtinchi ariza Amerika Qo'shma Shtatlarida ishlaydigan chet el fuqarosining muallifi bo'lgan. Bu aysbergning faqat uchi, chunki

AQSh fuqaroligini olgan chet el fuqarolarining hissasini aniqlash juda qiyin.

Amerika tadbirkorlik instituti (American Enterprise Institute) ma'lumotlariga ko'ra, 2005 yilda Qo'shma Shtatlarda ixtirolarga patent olish uchun berilgan arizalarning 41 foizi chet ellik iste'dodlarning avlodlari edi. "Chet elliklar" xalqaro ro'yxatdan o'tgan patentlarning 75 foizini "Qualcomm" telekommunikatsiya kompaniyasiga, 65 foiz farmatsevtika giganti "Merck"ga, 64 foizga "General Electric" elektromexanik konserniga va hokazolarga tegishli bo'lgan.

Xalqaro pedagoglar (Association of International Educators) assotsiatsiyasining hisob-kitoblariga ko'ra, AQShning chet ellik talabalarni jalb qilishdagi ulushi, agar 1954-1955 yillarda AQShda 34 ming chet ellik (umumiy talabalar sonining 1,4 foizi) tahsil olgan bo'lsa, 2005 yilda -2006 yil - 565 ming (mos ravishda 3,9%). Ularning yarmidan ko'pi Janubiy Koreya, Hindiston, Xitoy, Tayvan va Meksikadan kelgan talabalardir.

Milliy Fan Jamg'armasi (National Science Foundation) ma'lumotlariga ko'ra, chet ellik talabalar kimyo va biologiya bo'yicha ilmiy darajalarning 40%, matematika va kompyuter fanlari bo'yicha 50% va muhandislik bo'yicha 58% oladi. AQSH texnik universitetlarida tahsil olgan har bir chet ellik talabaga patent olish uchun 62 ta talabnoma to'g'ri keladi (mahalliy amerikaliklar uchun bu ko'rsatkich har 100 bitiruvchiga 51 ta ariza to'g'ri keladi).

Amerika universitetlari bitiruvchilarining 60% ga yaqini o'qishni tugatgandan keyin ham Qo'shma Shtatlarda ishlash uchun qoladi. Ushbu jarayonning ba'zi natijalari shundaki, Xalqaro ta'lim instituti (Institute of International Education) ma'lumotlariga ko'ra, Nobel mukofoti sovrindori bo'lgan amerikalik olimlarning uchdan biridan ko'prog'i muhojirlardir. "Time" jurnali ma'lumotlariga ko'ra, hozirda AQShda 400 mingga yaqin yevropalik olim ishlamoqda (jami Yevropada 11 millionga yaqin olimlar bor) va ularning aksariyati o'z vataniga qaytish niyatida emas.

Dyuk universiteti (Duke University) tadqiqoti shuni ko'rsatdiki, 1995 va 2006 yillar oralig'ida Amerika Qo'shma Shtatlariga ko'chib kelgan chet ellik iste'dodlar (ularning aksariyati ilmiy darajaga ega) AQShning yangi muhandislik va texnologiya kompaniyalarining chorak qismini va Kremniy vodiysiga qaraganda ko'proq kashfiyotlarni yaratdi. Umuman olganda, bu firmalar 2006 yilda 450 000 ta yangi ish o'rinlarini yaratdilar va 52 milliard dollar daromad keltirdilar. Ko'pincha xorijiy "mutahassis kadrlar"i dasturiy ta'minotni ishlab chiqish, yarim o'tkazgichlar ishlab chiqarish, kompyuterlar va periferiya qurilmalari va axborot texnologiyalari sohalarida o'zlarini topadilar. Ushbu tadqiqotga ko'ra, Hindiston (startaplarning 26 foizi), Xitoy, Tayvan va

Yaponiyadan kelgan migrantlar yangi yuqori texnologiyali kompaniyalarni yaratishda eng faoli bo'lgan. Ba'zi shtatlarda postsovet ta'siri ham seziladi: masalan, Massachusetts shtatida yuqori texnologiyali kompaniyalarning 3 foizini Rossiyadan kelgan muhojirlar, Nyu-Yorkda esa 6 foizini tashkil qiladi.

XULOSA

Bundan tashqari, Qo'shma Shtatlarda chet ellik mutaxassislarni jalb qilishga qaratilgan bir qator davlat dasturlari mavjud. Shunday qilib, vizing maxsus turlari mavjud - H-1B (2007 yilda 65 ming mutaxassis va Amerika universitetlarining 20 ming bitiruvchisi uni olgan) va uning ba'zi "egizaklari" (masalan, Avstraliya fuqarolari shunga o'xshash E-3 vizasini olishadi) . Xalqaro ta'lim instituti ma'lumotlariga ko'ra, hozirda AQShda 90 mingga yaqin ilmiy darajaga ega xorijlik mehnat qilmoqda.

Biroq, endi Qo'shma Shtatlarda ular mutlaqo teskari tendentsiya haqida, ya'ni "teskari kadrlar oqimi" (Reverse Brain Drain) jarayonining boshlanishi haqida gapira boshladilar. 2003 yilda Prinston universiteti tomonidan o'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, Qo'shma Shtatlarga kelgan yangi yuqori malakali muhojirlarning har uchdan biri Amerikada uzoq vaqt qolish-qolmasligiga ishonchi komil emas.

"Ijodkorlar sinfining yuksalishi" kitobi muallifi Richard Floridaning ta'kidlashicha, yaqin kelajakda Qo'shma Shtatlar o'z boyligini xorijda izlaydigan "amerikalik mutahassislarning"ning oqimi kuzatishi mumkin. Buning bir qancha sabablari bor. Buning sababi federal hokimiyat tomonidan olib borilayotgan siyosatdir. Shunday qilib, Qo'shma Shtatlarda ba'zi biologic izlanishlarga ma'lum cheklovlar joriy etildi, bu esa tegishli mutaxassislarning Evropaga ketishiga olib keldi. Yana bir sabab - autorsing - Amerika korporatsiyalari olimlar arzonroq bo'lgan dunyoning boshqa mamlakatlarida faol tadqiqot markazlarini ochmoqda. Shu bilan birga, ular eng tajribali va shunga mos ravishda eng keksa mutaxassislarni ishdan bo'shatishmoqda.

Microsoft korporatsiyasi rahbari Bill Geytsning fikricha, Qo'shma Shtatlar o'zining global raqobatbardoshligi va yuqori texnologiyalar sohasidagi yetakchi mavqeini yo'qotish xavfi ostida. Uning fikricha, Qo'shma Shtatlar murakkab global muammolarni hal qilishga qodir malakali ishchi kuchi yetishmasligini boshdan kechirayotgan bir paytda, ta'lim tizimidagi noto'g'ri hisob-kitoblar, immigratsiya siyosati, ilmiy tadqiqotlarga yetarlicha mablag' ajratilmagani sababli, mamlakat "mutahassis kadrlarning oqimi" tahdidi ostida qolmoqda.

Biroq, bugungi kunda Ukrainada kechayotgan urush tufayli Yevropa Ittifoqi va AQShning Rossiya Federatsiyasiga qo'llagan

iqtisodiy va siyosiy sanksiyalari oqibatida Yevropadagi o'rta va yirik kompaniyalarning energiya taqchilligi yoki qimmatlashib ketishi oqibatida boshqa bir energetik barqaror davlatlarga, jumladan AQShga bizneslarini ko'chirishga majbur bo'lmoqda.

REFERENCES

1. Eshmuminov, A. (2019). Problems of creating national corpus of the uzbek language. level of synonyms. *Theoretical & Applied Science*, (5), 47-50.
2. Eshmuminov, A. (2022). The study of the meronymic phenomena in linguistics. *Барқарорлик ва етакчи тадқиқотлар онлайн илмий журнали*, 2(4), 265-266.
3. Mukhiddinova, A. M. (2022). Programming language python methodology for creating and using didactic materials for students. *Galaxy international interdisciplinary research journal*, 10(5), 63-67.
4. Narmuradov, C. B., & Babakhodjaeva, N. M. (2020). Teaching the subject of «Algorithm theory» by means of the software and methodological complex. *Scientific Bulletin of Namangan State University*, 2(3), 505-510.
5. Babakhodjayeva, N. M. (2020). Program-methodological complex as a means of improving the quality of learning in higher educational institutions. *Theoretical & Applied Science*, (7), 166-171.
6. Умарова, А. И., Мискинова, С. З., Кимсанов, О. (2022). Таълим технологиялардан фойдаланишнинг ўзига хос хусусиятлари ва аҳамияти. *О'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar*, 2(9), 207-210.
7. Умарова, А. И., Абдалова, С. Р., Мискинова, С. З. (2022). Таълим олувчиларни етакчилик қобилиятларини аниқлаш ва ташхислаш. *О'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar*, 2(9), 203-206.
8. Ruzimova, K. K. (2021). The new microbial preparation BIST-M increases wheat productivity. *Central Asia Genomics*, 9(10), 93-94.
9. Ruzimova, K. K. (2021). Bacterial strain *Pseudomonas putida* PP-1 for the effective biological control of some phythogenic fungi causing wheat diseases. *International Conference on Microbiology Biology and Biotechnology of Microorganisms*, 16(17), 91-92.
10. Normurodov, C. B., Mengliev, S. A., & Mengliev, I. A. (2018). Tashkent.: *Problemy v vychislitel'noj i prikladnoj matematiki*.
11. Normurodov, C. B., Mengliev, S. A., & Mengliev, I. A. (2018). Issledovanie zavisimosti koeficienta soprotivlenija ot chislo Rejnoldsa v neshhimaemyh vjazkih zhidkostyah.(p. 60). *Tashkent.: Problemy v vychislitel'noj i prikladnoj matematiki*.

12. Нармурадов, Ч. Б., Менглиев, Ш. А., & Гуломкодиров, К. А. (2017). Математические модели проблемы гидродинамической устойчивости для однофазных потоков. *Проблемы вычислительной и прикладной математики*, (1), 41-46.
13. Shukurov, A. A. (2020). LINGUISTIC INTERPRETATION OF POETIC TEXT. *Theoretical & Applied Science*, (4), 533-536.
14. Shukurov, A. A. (2022). Linguistic requirements of poetic text analysis. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(7), 172-177.
15. Axmatovich, S. A. (2021). Poetic Words in the Artistic Text. *European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630)*, 8, 99-102.
16. Шукуров, А. А. (2020). LINGUOPOETIC POTENTIAL OF SYNONYMS. *Scientific Bulletin of Namangan State University*, 2(3), 361-366.
17. Djurayev, M. (2020). Headline is an important element of newspaper texts. *Theoretical & Applied Science*, (9 (89)), 421.
18. KARSHIYEVICH, D. M. (2020). Basic Principles of Creating Software System to Control and Correct Errors in Text. *management*, 7(11).